Stadskerk Nijmegen (OCP), 3 april 2022, Vijfde zondag Veertigdagentijd, 'Passiezondag/ Judica'; voorganger: ds. Wilma Hartogsveld (PKN)

[1e lezing: Jesaja 58, 6-10] (Nieuwe Bijbelvertaling)
6 Is dit niet het vasten dat ik verkies:
misdadige ketenen losmaken,
de banden van het juk ontbinden,
de verdrukten bevrijden,
en ieder juk breken?
7 Is het niet: je brood delen met de hongerige,
onderdak bieden aan armen zonder huis,
iemand kleden die naakt rondloopt,
je bekommeren om je medemensen?
8 Dan breekt je licht door als de dageraad,
je zult voorspoedig herstellen.
Je gerechtigheid gaat voor je uit,
de majesteit van de HEER vormt je achterhoede.
9 Dan geeft de HEER antwoord als je roept;
als je om hulp schreeuwt, zegt hij: 'Hier ben ik.'
Wanneer je het juk van de onderdrukking uitbant,
de beschuldigende vinger en de kwaadsprekerij,
10 wanneer je de hongerige schenkt
wat je zelf nodig hebt
en de verdrukte gul onthaalt,
dan zal je licht in het donker schijnen,
je duisternis wordt als het licht van het middaguur.

[Evangelie: Lukas 20, 9-19] (Nieuwe Bijbelvertaling)
9 Jezus vertelde de menigte de volgende gelijkenis: 'Een man legde een wijngaard aan en verpachtte die aan wijnbouwers, waarna hij voor geruime tijd op reis ging. 10 Na verloop van tijd stuurde hij een knecht naar de wijnbouwers, die het deel van de oogst dat de eigenaar toekwam in ontvangst moest nemen. Maar de wijnbouwers ranselden hem af en stuurden hem met lege handen weg. 11 Daarna stuurde hij een andere knecht. Ook die werd afgeranseld, en nadat ze hem hadden vernederd stuurden ze ook hem met lege handen weg. 12 De eigenaar stuurde toen een derde knecht, maar ook die werd afgetuigd en de wijngaard uitgegooid. 13 Toen zei de eigenaar van de wijngaard: "Wat moet ik doen? Ik zal mijn geliefde zoon naar hen toe sturen, voor hem zullen ze toch wel ontzag hebben." 14 Toen de wijnbouwers hem zagen, overlegden ze met elkaar en zeiden: "Dat is de erfgenaam! Laten we hem doden, dan is de erfenis voor ons." 15 En ze gooiden hem de wijngaard uit en doodden hem. Wat zal de eigenaar van de wijngaard nu met hen doen? 16 Hij komt zelf, doodt de wijnbouwers en geeft de wijngaard aan anderen.' Toen de mensen dit hoorden, zeiden ze: 'Dat nooit!' 17 Maar hij keek hen aan en vroeg: 'Wat betekent dan wat er

geschreven staat: “De steen die de bouwers afkeurden is de hoeksteen geworden”? 18 Iedereen die over die steen struikelt zal gebroken worden, en iedereen op wie die steen valt zal worden verpletterd.’ 19 De schriftgeleerden en hogepriesters, die wisten dat Jezus deze gelijkenis met het oog op hen verteld had, wilden hem op dat moment laten grijpen, maar ze waren bang voor de reactie van het volk.

[overweging:]
Gemeente van Christus,

De lezingen van vanmorgen zijn in de geschiedenis helaas voedingsbodem geweest voor gruwelijk antisemitisme. De betekenis van de gelijkenis die Lucas Jezus in de mond legt leek toch duidelijk: De profeten hebben het volk Israël vaak genoeg gewaarschuwd, maar het volk bleef achter andere goden aanlopen, Gods woord geweld aandoen en zij hebben hun profeten menigmaal hardhandig het zwijgen opgelegd. En als klapper op de vuurpijl hebben ze de Zoon gedood… En daarmee hebben zij alle ellende over zichzelf uitgeroepen, De heer heeft de wijngaard van hen afgenomen, en aan anderen (in dit frame natuurlijk de christenen) gegeven….
Is het niet ten hemel schreiend dat er zoveel kwaad door mensen is en wordt aangericht met een boek in de hand dat heilig is omdat het een weg ten leven beschrijft……
Anderen veroordelen terwijl je zelf buiten schot blijft. Wie zo de Schrift leest kan de Bijbel maar beter dichtlaten.

Jezus neemt een vertrouwd beeld op om zijn tijdgenoten een spiegel voor te houden. Jesaja heeft het volk eerder ook een gelijkenis van een wijngaard verteld in hoofdstuk 5 in het lied van de wijngaard. God heeft die wijngaard zo zorgvuldig geplant en gekoesterd, maar het brengt wrange vruchten voort, houdt hij zijn tijdgenoten voor. En dat terwijl de wijngaard staat voor het goede leven, van vrucht dragen, vreugde, liefde, voor het delen zodat niemand tekortkomt. Het eerste wat Noach doet als hij weer land onder zijn voeten krijgt is een wijngaard bouwen. Het nieuwe leven mag worden gevierd… Maar let op, teveel wijn drinken maakt dat goede leven kapot… het is een kwestie van genieten en maat houden, zoeken naar de juiste balans….
Wanneer in dit verhaal de heer zijn knecht stuurt om zijn deel van de opbrengst in ontvangst te nemen, is het niet om hen iets af te nemen of hen uit te knijpen, maar om te zien hoe de wijngaard ervoor staat en te delen in de overvloed van vreugde die het juiste beheer van de wijngaard, onze prachtige aarde, schenkt.

Als wij die woorden vandaag lezen is het aan ons om te zien of de vruchten die wij voortbrengen wrang zijn of zoet, en ons af te vragen hoe we het beheer ervan zo kunnen inrichten dat het tot vreugde leidt, tot de juiste balans, tot een rechtvaardige verdeling van lasten en lusten…

Als kind ging ik regelmatig naar – laten we zeggen – een 'zware kerk'. Van de meeste preken weet ik eigenlijk niets meer, maar een paar zijn me wel bijgebleven. Zoals die dominee die een schaaltje noten op de preekstoel had staan. Hij pakte er steeds eentje, 'dit is … en dan noemde hij een politicus bijvoorbeeld of een buurman die slechte dingen deed. En kraakte de noot. Af en toe kwam hij 'zichzelf' tegen. 'Dit ben ik…', die laat ik heel… en natuurlijk, uiteindelijk concludeerde hij dat er aan hemzelf ook van alles mankeerde en kraakte hij zijn eigen noot ook… ongetwijfeld had de preek dezelfde structuur en boodschap als de meeste preken uit die periode, volgens het bekende schema van de Heidelberger Catechismus: 'ellende'(alle noten moeten gekraakt…) verlossing (maar gelukkig heeft God zijn zoon naar de wereld gezonden om voor onze zonden gekraakt te worden) en dankbaarheid (we moeten God loven in woorden en daden omdat hij ons heeft uitverkoren om verlost te worden) . Overigens werd de ellende vaak zo breed uitgemeten, dat de verlossing en dankbaarheid nauwelijks aan bod kwamen. Of ik was tegen die tijd al innerlijk 'afgehaakt' dat ik het niet meer hoorde…
Later werd ikzelf predikant en nam ik me voor om het heel anders te doen….
Lange tijd wilde ik niets meer weten van het schema 'ellende, verlossing, dankbaarheid'
Als ik al noten mee zou nemen naar de kerk (nog nooit gedaan tot vandaag) zou ik er dit mee doen… (noten nemen, van alle kanten bekijken…. Positief, mogelijkheden tot uitgroeien tot een prachtige boom)

Maar ook hierin komt het aan op de juiste balans…
Alleen dankbaarheid of vreugde…. Dat doet geen recht aan de werkelijkheid die ook nu wrang kan zijn…
Misschien is dat schema nog niet zo slecht…. Maar laat het dan rijmen op de manier waarop de profeten, psalmdichters, Jezus en de apostelen spraken. Ellende: Een eerlijke erkenning van wat er niet goed is in de wereld en een oproep aan iedere hoorder om onrechtvaardige structuren en systemen te ontmaskeren, de beschuldigende vinger niet naar een ander wijzen, maar je het eigen denken en handelen kritisch tegen het licht van Gods liefde te houden. Verlossing: omkeren waar nodig, zoekend naar nieuwe wegen gaan die leiden naar een rechtvaardige samenleving, waarin ieder mens van het goede leven kan genieten en omziet naar de ander. Dankbaarheid: jezelf niet op de borst slaan, maar leven vanuit het besef dat alles je is geschonken en dat je daar vreugdevol van uit mag delen.

De gelijkenis van de wijngaard uit Lucas maakt nog iets duidelijk…. Die zoon kwam niet naar de wijngaard om vermoord te worden… Jezus kwam niet naar de wereld om gekruisigd te worden voor onze zonden…
Zijn missie was het verkondigen van Gods Koninkrijk. Hij wilde de mensen leiden op Gods wegen, hen doen inzien waar de vruchten wrang zijn en hoe de vreugde weer kan stromen voor al Gods mensenkinderen wanneer we de weg van de Tora gaan.
Dat Jezus de stad uitgegooid en vermoord is, is geen dogmatisch programma, maar een vreselijk drama, zegt deze gelijkenis. 'Dat nooit!' roepen de omstanders dan ook. Maar

God weet menselijk tekorten te overwinnen en in het tegendeel om te keren.
Precies in dit drama wordt het kwaad ontmaskerd en overwonnen door de intensiteit van liefde waarmee Jezus het tegemoet treedt. Hij heeft tot het uiterste lief, bidt voor wie hem vervloeken en wordt tot de bron waaruit een nieuwe gemeenschap van liefde ontstaat. De hoeksteen die door de bouwers is afgekeurd wordt de hoeksteen van een nieuwe wereldorde. De kracht van Gods liefde is zo groot, dat zelfs de dood hem niet vast kan houden…

Vrijdag was het 22 jaar geleden dat ik predikant werd.
Mijn eindscriptie had als titel: de doornen dorsvloer. Zo heet de plaats waar Jozef is begraven. Maar kan uit doornen wel iets goeds worden gedorst? Jozef zegt het tegen zijn broers: het kwaad dat jullie tegen mij beraamden heeft God ten goede gekeerd. Toen jullie mij als slaaf naar Egypte verkochten, heeft God mij daar ingezet om de hongersnood af te wenden en het volk te redden van de ondergang.

We zijn op weg naar Pasen. Een tijd van inkeer, voorbereiding, vasten. Onze wereld staat in brand, de druiven zijn zuur voor zovelen. Maar de heer van de wijngaard blijft erin geloven en ons aanvuren om de handen ineen te slaan en deze wereld met Gods hulp om te vormen tot een tuin van vrede en recht. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
Amen

Wilma Hartogsveld, wilma.hartogsveld@gmail.com